

Seminar: Immateriell kulturarv, Tromsø 14.-15. oktober 2013

Arr: Norsk kulturråd

Berit Åse Johnsen, RiddoDuottarMuseat – Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger (SVD-DSS)

BAKGRUNN

RiddoDuottarMuseat (RDM) ble i 2006 etablert som det konsoliderte museet for følgende lokale museumsenheter:

- Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger (SVD-DSS), Karasjok
- Guovdageainnu Gilišillju-Kautokeino Bygdetun (GG-KB), Kautokeino
- Jáhkovuona mearrasámi musea-Kokelv sjøsamiske museum (JSM-KSM), Kokelv
- Porsáŋggu musea-Porsanger museum (PM), Stabbursnes (kontorsted) / Skoganvarre(utstillingssted)

Administrasjon: museumsleder, sekretær og regnskapskonsulent (50 %) har arbeidssted ved SVD/DSS, Karasjok. Øvrige fellesstillinger er informasjonskonsulent, driftstekniker og IT-konsulent. Ved SVD-DSS er det dessuten en renholder i fast stilling og ved GG-KB en sekretær i midlertidig stilling. På hvert av de fire lokale museene er det en 100 % stilling knyttet til fagenheten for kultur, historie og samtid. Dessuten er det en konservator for kunst på fagenhet for kunst ved SVD-DSS.

- hvilke temaområde arbeider dere med (jf. konvensjonens artikkel nr.2) og hvilken samisk gruppe representerer dere:

Gruppe: Samer på innlandet og ved kysten.

Felles tema/arbeidsområder for alle fire museer:

Samisk kultur, historie og samtid. Registrering og digitalisering av gjenstander og foto på samisk og norsk, delvis også finsk. Ved innsamling skal det alltid foretas intervju om gjenstandene. Disse gjøres tilgjengelig på Digitalt museum. Fotoutstillinger med bilder fra samlingene. Koordinator for Samisk museumsnettverk.

Sámiid Vuorká-Dávvirat/De Samiske Samlinger:

- Tro og mytologi (Kopiert sjamantrommer som har dannet grunnlaget for en vandreutstilling om samisk før-kristen tro. To av disse trommene vises i basisutstillingen og noen er til utlån ved andre samiske museer. Laget vandreutstilling om samisk stjernehimel i samarbeid med kunstner Sissel Horndal)
- Eventyr og sagn (Benyttet i Soigosat-arrangement, et tiltak for barn og unge som representerer et samisk alternativ til Halloween)
- Samisk kunst og kunsthåndverk/duodji (Innsamling til egen samling og forvaltning av kunst innkjøpt av Sametingets innkjøpskomité og gjennom Kult.dep. midler. Utstillinger på RDM, Sametinget og vandreutstillinger)
- Duodji – samisk håndverk (Samling fra ulike deler av Sápmi, skoleutstilling, faste utstillinger)
- Samiske klestradisjoner (Samling fra ulike deler av Sápmi, fornyet fast drakt utstilling på grunnlag av museets prosjekt "Endring av samisk klesbruk", delprosjekt i det nasjonale museumsprosjektet DOK 2000. Innsamling og visning av samiske klær i ny design)
- Samisk kultur og identitet (Mangfoldsprosjekt om dagens samiske identitetsutøvelse, vandreutstilling, film på Digitalt fortalt og bokutgivelse)
- Foto (Utstillinger med foto fra samlingene)

- Samiske næringer, boformer og transportmåter (Samling fra ulike deler av Sápmi, basisutstilling, friluftsmuseet)
- Intervju og film (Materiale er knyttet til ulike former for næringsutøvelse, duodji, barndom, frieri og bryllup, naturkunnskap, overnaturlige hendelser, joik. Ca. 50 timer av lydbåndmaterialet er transkribert.)

Guovdageainnu Gilišillju-Kautokeino Bygdetun:

- Duodji – samisk håndverk (Samlinger, utstillinger)
- Klestradisjoner (Samlinger, utstillinger)
- Samiske næringer, boformer og transportmidler (Samlinger, utstillinger, friluftsmuseum. Fokus på reindrift, en egen vandreutstilling er utarbeidet på grunnlag av materiale innsamlet av Ingela Isaksson. En film av en engelsk fotograf, Peter L. Poole følger, utstillingen. Det arbeides med å få materialet utgitt som bok. Boligene i friluftsmuseet benyttes til ulike arrangement. En kirkebygning fra 1600-tallet er restaurert og utstilt i fast utstilling)
- Foto (Utstillinger med foto fra samlingene)

Jáhkovuona mearrasámi musea-Kokelv sjøsamiske museum:

- Sjøsamisk kultur (Fiske, fangst og jordbruk, båter. Samlinger og utstillinger i Nilla-gården der museet er lokalisert og i et naust. Jordet i tilknytning til museet benyttes til såing og høsting av høy og poteter i samarbeid med skolen. Deltar i Kystens dag, et arrangement for kystkommunene)
- Klestradisjoner (Samlinger, utstillinger. Utstilling om rekonstruksjon av Kokelv manns- og kvinnekoft.)
- Husgeråd (Samlinger, utstillinger)

Porsáŋggu musea-Porsanger museum:

- Det trekulturelle Porsanger (Samarbeid med norske, samiske og kvenske organisasjoner/institusjoner om kulturarrangement)
- Kulturminner (Gjenstander fra siste verdenskrig, fast utstilling, deltar i samarbeid med kommunen m/flere om ivaretagelse krigsminner. Samarbeider med Stabburnes Naturhus og Museum og Sjøsamisk Kompetansesenter m/flere om utvikling av kulturstier.)
- Husgeråd, næring og samiske klær (Samlinger, noe er utstilt.)
- Foto (Billedkvelder med visning og identifisering av gamle foto)
- Deltar i lokale arrangement, som f.eks. i forbindelse med Finnmarksløpet (hundeløp) og markedet Glad Lakselvdagene.

- **hva er gjort på deres område (altså ut over det dere selv har gjort) og hva mangler (står uttrykk i fare for å dø ut, er det uttrykk man mangler oversikt over osv.)**

Hva som er gjort:

- En del stedsnavn, kulturhistorisk og kulturmateriale er samlet inn i forbindelse med bygdebokarbeidene for Porsanger, Karasjok og Kautokeino.
- En del fotomateriale er innsamlet av de lokale historielagene.
- Det finns en relativ god oversikt over kulturminner i Karasjok og Kautokeino området. SVD-DSS og GG har stått for en stor del av dette arbeidet før Samusk kulturminnevern ble etablert. SVD-DSS foretok også en kartlegging av kulturminner etter den 2. verdenskrig, primært evakueringsstedene, i Karasjok kommune
- En del intervjumateriale om tradisjonelle produkter av sau, prosjekt VSM (også gjennomgang av arkiv/samlinger)

- Det finns en god del materiale, i hovedsak på nordiske språk, i tidligere reiseskildringer, etnografiske beskrivelser som dekker ulike tema innenfor RDMS virkeområde.
- Sjøsamisk kompetansesenter har samlet inn en god del materiale fra Porsanger som omhandler sjøen som et kulturlandskap.
- Det finns etter hvert en del oversikter over samiske kunstnere og samisk kunst, bl.a. i kunstkataloger.
- Etter hvert er det kommet noen bøker som omhandler samisk håndverk/duodji på samisk, især det som omhandler terminologi.

Hva som mangler:

- De finns få beskrivelser om ulike tema på samisk, for eksempel om samisk næringsutøvelse og verdier knyttet til disse.
 - Samisk husdyrhold, om ivaretagelse av dyra og jordbruk, med endringer over tid.
 - Samisk gjenstands- og kunstterminologi
 - Om tidligere tiders ferdselsveier og ferdselsmåter, samt kunnskapen om det å ferdes.
 - Har lite av beskrivelser om tradisjoner knyttet til barndom og ungdom.
 - Fiske i innsjøer, tradisjonelle arbeidsmåter.
 - Verddevuohta/tradisjonelle gjeste- og vennsapsrelasjoner mellom fastboende og flyttsamer, hvilken betydning har disse i dag for ivaretagelse av samis identitet.
 - De tidligere skikker om det å bo i permanente hus (hushold), i forhold til det å bo i gammer og telt.
 - Læstadianisme som et arena for trekulturelle møter, og for vedlikehold av samisk og kvænsk kultur.
- **hvilke utfordringer står dere overfor i dette arbeidet**
 - Som et samisk museum, skal vi forholde oss både samisk og norsk språk, og Porsanger har i tillegg kvænsk/finsk.
 - Mangel på museumsfaglig personell som har samisk kulturkunnskap og kompetanse, samt kompetanse i samisk skriftlig språkbruk.
 - Altfor få ansatte på museene til å arbeide med å dokumentere de ulike tema som er knyttet til vårt virkeområde. Tradisjonsbærerne blir færre og færre. Det er en stor belastning over tid for de få ansatte når man må erkjenne at mye viktig kunnskap ikke blir fanget opp, dette som i fremtiden skal danne grunnlaget for samisk historie.
 - Negative holdninger til og manglende kunnskap om det samiske.
 - Mange samer har opplevd at det de har fortalt som informanter, er blitt benyttet på en ikke-passende måter. Mange er derfor tilbakeholdne med å fortelle.
 - Stadig økende interesse for informasjon om samiske forhold, både fra samer selv og fra andre folkegrupper. Stort behov for kunnskap i samfunnet som det fåtallige personalet skal imøtekomme.
 - Lite tid til faglig oppdatering.
 - **hvordan tenker dere at dette arbeidet bør gjøres videre**
 - Flere ansatte.
 - Faste midler til å trekke inn tradisjonsbærere inn i museumsarbeidet.
 - Bedre opplæring av ansatte for å fange opp immateriell kultur.
 - Faglig fornyingskurs relatert til museumsarbeidet.
 - Bygge ut og modernisere de eksisterende museumsbygninger for bedre ivaretagelse av samlingene og de ansatte.

- **hvem (institusjoner, nettverk, grupper, enkeltpersoner) kan best følge opp det videre arbeidet**
 - Museene bør være i sentrum ved arbeidet, og samarbeide med relevante lokale og regionale organer.
 - Dersom museumsnettverk skal fungere, bør de ha flere personellmessige ressurser.
 - Overordnede nasjonale organ bør få styrket sin kompetanse om samisk kultur- og samfunnsforhold.